مقاله تحقیقی

مجلهٔ دانشگاه علوم پزشکی بابل
دوره دوازدهم، شمارهٔ ۲، مرداد – شهریور ۱۳۸۹، صفحه ۷۱-۶۴

رابطه ساختار قدرت و همبستگی در خانواده با خودپنداره دانشجویان

مسعود بحرینی(PhD) [۱]، سودابه بهزادی(MSc)[۲*]، بهرام جوکار(PhD)[۳]، فرشید دهقان(MD)[۴]، شهره شهامت(MSc)[۵]

۱- گروه روان پرستاری دانشگاه علوم پزشکی بوشهر
۲- گروه پرستاری دانشگاه آزاد ارسنجان
۳- گروه علوم تربیتی دانشگاه شیراز
۴- بیمارستان شرکت نفت شیراز
۵- گروه پرستاری دانشگاه علوم پزشکی شیراز

دریافت: ۸۸/۵/۲۸ ، اصلاح: ۸۸/۹/۱۸، پذیرش: ۸۸/۱۲/۱۹

خلاصه

سابقه و هدف: ساختار خانواده نقش مهمی در تکامل خودپنداره اعضاء آن ایفا می کند. از آنجاییکه اطلاعات از چگونگی رابطه خودپنداره اعضاء خانواده با مفاهیم"قدرت" به معنای توانایی تاثیر بر رفتار و تصمیم گیری دیگران و "همبستگی" به معنای روابط عاطفی اعضای خانواده در جامعه ایرانی کافی نیست. لذا این مطالعه به منظور تعیین رابطه خودپنداره دانشجویان با ادراک آنان از ساختار قدرت و روابط عاطفی در خانواده انجام شد.

مواد و روشها: این مطالعه مقطعی، بر روی ۱۳۰ دانشجو پرستاری که از طریق نمونه گیری مبتنی بر هدف انتخاب شدند، در دانشکده پرستاری شیراز انجام شد. جهت سنجش خود پنداره دانشجویان از آزمون خود پنداره کوپر اسمیت استفاده شد که شامل ۸۰ گویه و حداکثر نمره ۸۰+ و حداقل نمره ۸۰- می باشد، استفاده شد. ابعاد مختلف رابطه شامل همبستگی و قدرت نیز در دو وضعیت واقعی و آرمانی دارای ۱۶ نمره می باشد. داده ها به صورت روزانه و طی دو هفته، به منظور سنجش ادراک اعضاء خانواده در باره "قدرت" و "همبستگی" در خانواده واقعی و آرمانی، از طریق نحوه قرار دان مجسمه های نمادین ساخته شده جمع آوری و مورد سنجش قرار گرفت.

یافته ها: در وضعیت خانواده واقعی، بین خود پنداره دانشجویان و ادراک آنان از همبستگی در اعضاء خانواده، در هر سه نوع رابطه دانشجو ـ پدر (r=۰/۶۷)، دانشجو ـ مادر (r=۰/۳۸) و پدر ـ مادر (r=۰/۴) رابطه مثبت و معنی‌دار (p=۰/۰۰۰۱) بود. با این حال، بین خودپنداره دانشجویان و ادراک آنان از قدرت در رابطه پدر ـ مادر، همبستگی منفی و معنی‌دار (p=۰/۰۰۳ و r=-۰/۲۶) بود. بین ادراک دانشجویان از ساختار قدرت در خانواده واقعی (۱۰/۱۵±۸۴) و خانواده آرمانی (۱۰/۴۶±۴۲) نیز تفاوت معنی‌داری (p≤۰/۰۰۰۱) وجود داشت.

نتیجه گیری: با توجه به نتایج این مطالعه که بین میزان خودپنداره دانشجویان، با ساختار قدرت و همبستگی خانوادگی آنان رابطه معنی داری وجود داشت، لازم است در برنامه های آموزش به خانواده و والدین، این مسئله مورد توجه قرار گیرد.

واژه های کلیدی: *قدرت، خانواده، خودپنداره، ادراک.*

مقدمه

روانشناسان و جامعه شناسان خودپنداره را جزء اصلی تشکیل دهنده شخصیت و هسته مرکزی سازگاری اجتماعی قلمداد می‌کنند (۱). خودپنداره شامل انسجام و وحدت بین احساسات، گرایش های خودآگاه و ناخودآگاه، درک و شناخت پیرامون هویت، ارزش ها و نقش های فرد، موجودیت فیزیکی و چگونگی شناخت فرد از خویشتن می‌باشد که عمدتا از طریق تماس های اجتماعی با سایر افراد و تجارب کسب می‌شود (۲). در دهه‌های اخیر مطالعات متعددی در زمینه ساختار قدرت و همبستگی اعضاء خانواده و آثار آن بر متغیر های مختلف از جمله سلامت روان و مولفه های آن انجام شده است. نتایج مطالعاتی که بر مفهوم"ساختار قدرت در خانواده" به معنای توانایی تاثیر بر رفتار و تصمیم گیری دیگران متمرکز است، نشان می دهد که تعریف افراد از قدرت بر ادراک آنان از

▣ این مقاله حاصل پایان نامه مسعود بحرینی دانشجو کارشناسی ارشد روان پرستاری دانشگاه علوم پزشکی بوشهر می باشد.

* مسئول مقاله:
آدرس: ارسنجان، دانشگاه آزاد اسلامی، گروه پرستاری، تلفن: ۱۲-۷۶۲۳۹۰۷-۷۲۹.
e-mail:sina2007fars@yahoo.com

[DOR: 20.1001.1.15614107.1389.12.3.10.6]

قدرت اعضاء خانواده تاثیر معنی داری دارد (۳). یافته های مطالعات انجام شده بـر مفهوم "همبستگی" به معنای میزان صمیمیت و روابط عاطفی اعـضای خـانواده نیز نشانگر رابطه منفی همبـستگی خـانوادگی بـا احـساس افـسردگی، رفتارهـای پرخاشگرانه و بزهکاری در نوجوانان و جوانان بوده اسـت (۵و۴). نتـایج مطالعـات بطور کلی بر این امر دلالت دارد در خانوادههایی که تضاد و برخـورد بـین والـدین زیاد و روابط غلط حاکم است، احساسات و رفتارهای پرخاشگرانه در فرزندان آنـان دیده می‌شود و این افراد به طور جدی از لحاظ عملکرد اجتماعی و خودپنداره دچار مشکل هستند، در عوض افرادی که در دوران نوجوانی از حمایت عاطفی و مناسب والدین برخوردار بوده اند در بزرگسالی از سلامت روحی و حتی جسمی بهتـری برخوردار بوده اند (۷و۶).

بر اساس نتایج مطالعات انجام شده، روابط منفی اعضاء خانواده به عنوان یکی از عوامل موثر در بروز و تـداوم مـشکلات روانـی ، اخـتلال در خودپنـداره، آشفته شدن محیط خانواده و بیزاری تدریجی فرزندان از خانواده شناخته می شود و روابط مثبت والدین با فرزندان، احساس همبستگی خانواده و سلامت روانی آنان را در پـی خواهـد داشـت (۹و۸). تـا دو دهـه قبـل غالـب نظریـه پـردازان رشـد می پنداشتند که با طی مراحل رشد، فرزندان تمایل دارند رابطه خود را با خـانواده (خصوصا پدر و مادر) قطع و به عنوان فردی مستقل عمل نمایند(۱۰). اما امـروزه برخی محققین بر این باورند که فرزندان قادرند در عین حفظ فردیـت و اسـتقلال، پیوند خود را نیز با والدین حفظ نمایند و در چنین حالتی است که می تواننـد یـک دوره بزرگسالی همراه با سلامت روانی در پیش رو داشته باشند (۱۱). این موضوع به لحاظ تجربی و تحقیقاتی بر شواهد محکمی استوار نیست و کـاهش ارتباطـات عاطفی بین والدین و فرزندان همراه با رشد آنان در تحقیقـات متعـددی بـه تاییـد رسیده است (۱۲). اما برخی محققان بر این باورند که غالـب یافتـه هـای موجـود محصول مطالعات انجام شده در فرهنگ جامعه غربی می باشد که در آنها فردیت و خودمختاری مورد تاکید است (۱۳). علاوه بر تناقضات فوق، برخی تحقیقات بـه عدم تفاوت بین ادراک دختران و پسران در ارتباط بـا همبـستگی درون خـانواده و برخی دیگر به وجود تفاوت های آشکار میان دختران و پسران اشاره نموده اند. در عین حال باید پذیرفت که نتایج این تحقیقات عمدتا دلالت بر این نکتـه دارد کـه دختران روابط عاطفی صمیمانه و گرم تری با والدین داشته اند (۱۵و۱۴).

تناقض در نتایج مطالعات فوق انجـام مطالعـات بیـشتر در ایـن زمینـه را ضروری ساخته است. علاوه بر این، مطالعات انجام شده در ایـن زمینـه عمـدتا در کشور های اروپایی و آمریکایی انجام شده که در آنها بـه تفـاوت هـای فرهنگـی موجود در جوامع شرقی بی توجهی شده است. به همین دلیل و با توجه به اهمیت نقش خانواده در شکل گیری خودپنداره و سلامت روانی فرزنـدان و لـزوم کـشف ادراکات خود فرزندان از ساختار قدرت و همبستگی در خانواده، و با توجه به خـلاء اطلاعات موجود در این زمینه، مطالعه حاضر بـا هـدف تعیـین ارتبـاط خودپنـداره دانشجویان با ادراک آنان از ساختار قـدرت و همبـستگی در روابـط خـانوادگی در دانشکده پرستاری و مامایی شیراز انجام شد.

مواد و روشها

این مطالعه مقطعی بر روی ۱۷۳ نفر از دانشجویان پرستاری مـشغول بـه تحصیل در دانشکده پرستاری و مامایی حضرت فاطمه (س) شیراز انجام شـد. بـر اساس نمونه گیری مبتنی بر هدف از بین کلیه دانشجویان پرستاری، دانـشجویان داوطلب که دارای ویژگی های ورود به مطالعه شامل تجرد ، تعداد اعضای خانواده حداکثر ۵ نفر و عدم ابتلا به بیماری حاد روانی یا جسمی در زمان اجرای مطالعـه (بر اساس تایید پزشک همکار طرح)، بودند، وارد مطالعه شدند. تعداد ۴۳ نفر بدلیل نداشتن شرایط ورود به مطالعه حذف شدند.

در ابتدای مطالعه در مورد ورود و خروج داوطلبانه و اختیاری از تحقیـق و محرمانه بودن اطلاعات برای دانشجویان تشریح شد. جهـت سـنجش خودپنـداره دانشجویان از "آزمون خودپنداره کوپر اسمیت" استفاده گردید. این آزمون مشتمل بر ۸۰ گویه می‌باشد که در ستون روبـروی هـر گویـه پاسـخ بلـی و خیـر و در دو مقیاس +۱ و −۱ نمره گذاری شده است. "فکر می کنم دانشجوی موفقی هستم"، " من تا حدود زیادی به خود اطمینان دارم" و " اغلب آرزو می کنم کـه شـخص دیگری بودم" برخی از گویه هایی است که آزمودنی بایـستی یکـی از دو پاسـخ "بلی" یا "خیر" را که بیان کننده تناسب یـا عـدم تناسـب گویـه مـورد نظـر بـا خصوصیات اوست انتخاب نماید. در این آزمون حداکثر نمـرات ۸۰+ و حـداقل آن ۸۰− می باشد و به گزینه ای که پاسخ داده نشود نمره صفر تعلق می گیرد. روایی محتوایی این آزمون در بخش روانشناسی دانشگاه شیراز تایید، و پایایی آن با روش بازآزمایی (r=۰/۸۶) با خطای معیار اندازه‌گیری ۱۱/۹۹ تعیین گردیـد. همچنـین از آزمون نظـام خـانواده (Family System Test) کـه ابـزاری بـالینی جهـت سنجش همزمان وضعیت همبستگی و قدرت در خانواده واقعی (فعلـی) و خـانواده آرمانی به شکل نمادین است، نیز استفاده شد (۱۶).

این آزمون از یک صفحه چوبی شطرنجی بـه ابعـاد ۴۵×۴۵ سـانتی متـر تشکیل شده که به ۸۱ خانه ۵×۵ سانتی متری تقسیم می شـود. مجـسمه‌هـای چوبی با ارتفاع ۸ سانتی متر در اشکال مؤنث و مذکر و قطعات استوانه‌ای چـوبی در اندازه‌های ۱/۵، ۳ و ۴/۵ سانتی متر، با قرار گرفتن در زیر مجسمه‌های چـوبی به صورت نمادین ساختار قدرت و همبستگی را در بین اعضاء خانواده بـه نمـایش می گذارند. میزان فاصله بین مجسمه ها مولفه مهم در تعیـین میـزان همبـستگی بین اعضاء خانواده می باشد. روش نمره‌گذاری به این ترتیب است که بـه منظـور تعیین نمره همبستگی، ابتدا فاصله بین هر زوج از مجسمه ها با استفاده از فرمول $A=(X_1-X_2)^2+(Y_1-Y_2)^2$ محاسبه مـی‌گـردد. در ایـن فرمـول X_1، Y_1، X_2 و Y_2 بیانگر جایگاه دو مجسمه مورد نظر بر حسب دو طرف صفحه (محـور X و Y) می‌باشد. سپس جذر عدد بدست آمده از فرمول فـوق، از عـدد ۱۲ کـسر می‌شود (۱۲−√A). در تبیین قدرت اعضاء خانواده، ارتفاع اسـتوانه هـایی کـه از سوی آزمودنی در زیر هر یک از مجـسمه هـا قـرار مـی گیـرد مـورد توجـه قـرار می گیرد. بدین منظور برای تعیین نمره اختلاف قدرت بین اعضای خانواده ارتفـاع هر استوانه از استوانه‌های دیگر کم می‌شود .

در این مطالعه بر اساس ابعاد مختلف رابطه شامل همبستگی و قـدرت در دو وضعیت واقعی و آرمانی، هر آزمودنی دارای ۱۶ نمـره اسـت کـه چهـار نمـره مربوط به همبستگی در خانواده واقعی (دانشجو- پدر، دانشجو - مادر، مادر- پـدر و نمره کل)، چهار نمره مربوط به همبستگی در خانواده آرمانی در روابط ذکـر شـده، چهار نمره مربوط به قدرت در خانواده واقعی و چهـار نمـره مربـوط بـه قـدرت در خانواده آرمانی مـی باشـد. Jowkar ضـریب پایـایی ایـن آزمـون را بـا اجـرای بازآزمایی در بعد همبستگی برابر با ۰/۷۵ و در بعد قـدرت برابـر ۰/۷۸ ذکـر کـرده است (۱۷). روایی این آزمون نیز توسط صاحب نظران و اساتید مجـرب دانـشکده

[DOR: 20.1001.1.15614107.1389.12.3.10.6]

علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شیراز مورد سنجش و تأیید قرار گرفته است. جهت اجرای مطالعه، ابتدا دانشجویان به صورت انفرادی و خود ایفا پرسشنامه کوپر اسمیت را تکمیل نمودند. سپس از هر دانشجو خواسته شد تا درک خود را از همبستگی و قدرت در خانواده واقعی و آرمانی با استفاده از آزمون نظام خانواده نشان دهد. به عنوان مثال در صورتی که دانشجو مؤنث بود و یک برادر داشت، دو مجسمه مؤنث و دو مجسمه مذکر در اختیار وی قرار داده می‌شد و از وی خواسته می‌شد که ابتدا بر اساس میزان صمیمیت اعضای خانواده مجسمه‌ها را بر روی صفحه قرار دهد. بر این اساس میزان صمیمیت بین اعضای خانواده از طریق فرمول مربوط به فاصله مجسمه‌ها از یکدیگر تعیین گردید. پس از آن با قرار دادن استوانه‌ها در زیر هر مجسمه میزان قدرت هر عضو در تصمیم‌گیری‌های خانواده نیز تعیین گردید. بدین صورت که هر چه ارتفاع استوانه بیشتر باشد، قدرت آن عضو بیشتر خواهد بود. در پایان این مرحله از صفحه عکس گرفته شد. در مرحله بعد از هر دانشجو خواسته شد تا وضعیت همبستگی و قدرت را در خانواده آرمانی و ایده‌آل خود به نمایش بگذارد و مجدداً از صفحه عکس گرفته شد.

سپس داده ها با استفاده از آزمونهای تی مستقل، تی زوجی، تحلیل واریانس (ANOVA)، آزمون توکی و ضریب همبستگی پیرسون تجزیه و تحلیل و $p<0/05$ معنی دار در نظر گرفته شد.

یافته ها

در این مطالعه ۹۹ نفر (۷۶/۲٪) دختر و ۳۱ نفر (۲۳/۸٪) پسر بودند که ۳۶/۹٪ (۴۸ نفر) دانشجویان شرکت کننده، فرزند دوم خانواده، ۳۰/۸٪ (۴۰ نفر) فرزند اول و ۳۲/۳٪ (۴۲ نفر) فرزند سوم خانواده بودند. ۴۴ نفر (۳۳/۸٪) در سال اول دانشگاه، ۵۷ نفر (۴۳/۸٪) در سال دوم دانشگاه و ۲۹ نفر (۲۲/۴٪) در سال سوم به تحصیل اشتغال داشتند، هیچیک از دانشجویان سال چهارم داوطلب شرکت در این مطالعه نشدند. همچنین ۶۳/۱٪ دانشجویان مورد مطالعه ساکن خوابگاه و ۳۶/۹٪ آنان نزد خانواده های خود سکونت داشتند. میزان همبستگی بین "خودپنداره دانشجویان" و "ادراک آنان از همبستگی در خانواده واقعی" در هر سه نوع رابطه دانشجو ـ پدر ($p=0/0001$ و $r=0/67$) ، دانشجو ـ مادر ($p=0/0001$ و $r=0/38$) ، پدر ـ مادر ($p=0/0001$ و $r=0/4$) و همبستگی بین کل اعضای خانواده ($p=0/0001$ و $r=0/64$)، رابطه مثبت و معنی‌داری را نشان داد. همچنین بین "خودپنداره دانشجویان" و "ادراک آنان از تفاوت قدرت در خانواده واقعی" در دو نوع رابطه دانشجو ـ مادر ($p=0/001$ و $r=0/27$) و پدر ـ مادر ($p=0/003$ و $r=-0/26$) به ترتیب رابطه مثبت و معنی‌دار و رابطه منفی (معکوس) و معنی‌دار وجود داشت. در همین حیطه بین خودپنداره دانشجویان و رابطه دانشجو – پدر رابطه معنی داری را نشان نداد ($p=0/85$ و $r=0/01$). میانگین نمرات ادراک دانشجویان دختر و پسر از" همبستگی" در خانواده آرمانی بیشتر از خانواده واقعی می باشد. بین میانگین نمرات درک دانشجویان از همبستگی در خانواده واقعی و آرمانی نیز تفاوت معنی‌داری ($p\leq0/0001$) را نشان داد. علاوه بر این هم پسران و هم دختران بیشترین همبستگی واقعی را بین خود با مادر سپس بین پدر با مادر و در نهایت بین خود با پدر خانواده درک نموده اند (جدول شماره ۱). میانگین نمرات درک دانشجویان دختر و پسر از "تفاوت قدرت" در خانواده آرمانی کمتر از خانواده واقعی و بین میانگین نمرات درک دانشجویان از قدرت در خانواده واقعی و آرمانی نیز تفاوت معنی داری مشاهده شد ($p<0/0001$) (جدول شماره ۲).

تفاوت معنی داری بین میانگین نمرات خودپنداره دانشجویان بر حسب متغیرهای رتبه تولد ($p=0/001$ و $F=7/05$)، محل اقامت ($p=0/01$ و $t=2/41$) و تحصیلات پدر ($p=0/001$ و $F=5/28$) مشاهده شد ($p\leq0/01$). فرزندان دوم نسبت به فرزندان اول و سوم از خودپنداره بالاتری برخوردار بوده و فرزندان آخر دارای کمترین میزان خودپنداره بودند.

همچنین دانشجویان بومی که همراه با خانواده هایشان زندگی می کنند از خودپنداره بالاتری نسبت به دانشجویان ساکن خوابگاه برخوردارند و دانشجویانی که پدران تحصیل کرده در حد دیپلم و بالاتر داشتند از خودپنداره بهتری نسبت به دانشجویان دارای پدران بی سواد یا کم سواد برخوردار بودند. این در حالی است که بین میانگین نمره خودپنداره دانشجویان و متغیر جنس رابطه معنی داری مشاهده نمی شود (جدول شماره ۳).

جدول شماره ۱. میانگین و انحراف معیار ادراک دانشجویان از همبستگی در خانواده واقعی و آرمانی

		دانشجو- پدر		دانشجو- مادر		پدر- مادر		کل	
جنس	خانواده	X ± SD	PV	X ± SD	PV	X ± SD	PV	X ± SD	PV
دختر	واقعی	۹/۸۶±۱/۲۳		۱۰/۵۲±/۹۱		۱۰/۲۶±/۹۴		۱۰/۲۱±/۸۱	
(۹۹ نفر)	آرمانی	۱۰/۵۲±/۷۵	۰/۰۰۰۱	۱۰/۷۸±/۴۸	۰/۰۰۰۱	۱۰/۶۱±/۵۱	۰/۰۰۰۱	۱۰/۶۴±/۳۷	۰/۰۰۰۱
پسر	واقعی	۹/۷۹±۱/۴		۱۰/۶۱±/۷۲		۹/۹۲±۱/۴۲		۱۰/۱±/۹۵	
(۳۱ نفر)	آرمانی	۱۰/۵۲±/۷۸	۰/۰۰۰۱	۱۰/۸۴±/۴۱	۰/۰۰۰۱	۱۰/۵۳±/۷۷	۰/۰۰۰۱	۱۰/۶۳±/۵۵	۰/۰۰۰۱
کل	واقعی	۹/۸۲±۱/۲۷		۱۰/۵۶±/۸۶		۱۰/۰۹±۱/۰۸		۱۰/۱۵±/۸۴	
(۱۳۰ نفر)	آرمانی	۱۰/۵۲±/۷۶	۰/۰۰۰۱	۱۰/۸±/۴۶	۰/۰۰۰۱	۱۰/۵۹±/۵۸	۰/۰۰۰۱	۱۰/۶۴±/۴۲	۰/۰۰۰۱

[DOR: 20.1001.1.15614107.1389.12.3.10.6]

جدول شماره ۲. میانگین و انحراف معیار ادراک دانشجویان از قدرت در خانواده واقعی و آرمانی

جنس	خانواده	دانشجو- پدر		دانشجو- مادر		پدر- مادر		کل	
		X ± SD	PV	X ± SD	PV	X ± SD	PV	X ± SD	PV
دختر (۹۹ نفر)	واقعی	۱/۹۸±۰/۹	۰/۰۰۰۱	۱/۲۴±۰/۸۳	۰/۰۰۰۱	۱/۱۶±۱/۰۶	۰/۰۰۰۱	۱/۴۶±۰/۶۴	۰/۰۰۰۱
	آرمانی	۱/۳±۰/۷۳		۰/۹۸±۱/۰۰		۰/۶۵±۰/۸۳		۰/۹۷±۰/۵۴	
پسر (۳۱ نفر)	واقعی	۲/۰۳±۱/۱۹	۰/۰۰۰۱	۱/۰۶±۱/۱۷	۰/۰۰۰۱	۱/۴±۰/۸۶	۰/۰۰۰۱	۱/۵±۰/۸۳	۰/۰۰۰۱
	آرمانی	۱/۱۶±۱/۰۰		۰/۹۱±۱/۰۰		۰/۸۷±۰/۷۵		۰/۹۸±۰/۶۲	
کل (۱۳۰ نفر)	واقعی	۱/۹۹±۰/۹۷	۰/۰۰۰۱	۱/۲±۰/۹۲	۰/۰۰۰۱	۱/۲۲±۱/۰۱	۰/۰۰۰۱	۱/۴۷±۰/۶۹	۰/۰۰۰۱
	آرمانی	۱/۲۶±۰/۸		۰/۹۶±۱/۰۰		۰/۷±۰/۸۱		۰/۹۸±۰/۵۶	

جدول شماره ۳. مقایسه نمرات خودپنداره دانشجویان بر حسب متغیر های دموگرافیک

		خودپنداره			
		n	SD	μ	PV
جنس	دختر	۹۹	۱۹/۷۷	۴۶/۲۹	
	پسر	۳۱	۲۱/۸۵	۴۳/۷	p =۰/۵۳
تحصیلات پدر	بیسواد	۷	۲۴/۳۹	۳۴/۰	
	ابتدایی	۲۶	۱۹/۷۷	۳۲/۳	
	متوسطه	۱۵	۱۶/۳۸	۵۲/۶	p =۰/۰۰۱
	دیپلم	۴۹	۲۱/۲۲	۵۰/۰۶	
	دانشگاهی	۳۳	۱۸/۳۸	۴۹/۰۳	
رتبه تولد	فرزند اول	۴۰	۱۵/۹۴	۴۸/۰۵	
	فرزند دوم	۴۸	۱۲/۰۵	۵۱/۵۶	p =۰/۰۰۱
	فرزند سوم	۴۲	۱۷/۴	۳۶/۶۹	
محل اقامت	خوابگاه	۸۲	۲۱/۹	۴۲/۴۶	p =۰/۰۱
	منزل	۴۸	۱۵/۷۳	۵۱/۱۶	

بحث و نتیجه گیری

نتایج این مطالعه نشان داد که رابطه مثبت و معنی‌دار بین میزان همبستگی در خانواده و خودپنداره دانشجویان وجود دارد همبستگی اعضاء خانواده می تواند آثار مثبتی بر احساس کنترل و سلامت در فرزندان خانواده داشته باشد (۱۸). نتایج مطالعه ای که بر روی والدین و فرزندان نوجوان آنان در کشور سوئیس انجام شد، نشان دهنده رابطه مثبت همبستگی خانوادگی با احساس رضایت فردی و سلامت روانی در فرزندان و پدر خانواده بود. در همین مطالعه، نظر مادران خانواده ها در باره رابطه همبستگی در خانواده و احساس سلامت و آرامش روانی با نظر فرزندان و پدران متفاوت بوده است (۹). احتمالا عواملی همچون جنس، نقش، جایگاه و به خصوص تعریف هر فرد از رابطه عاطفی در خانواده در این نتیجه گیری موثر بوده است. بر اساس نتایج برخی مطالعات، تعریفی که افراد از همبستگی در درون خانواده دارند می تواند بر نتایج تحقیق تاثیر گذار باشد. این واقعیت در مطالعاتی که با هدف ارزیابی تاثیر تعریف افراد از همبستگی و قدرت در خانواده بر نمره آزمون نظام خانواده انجام شد، به خوبی مورد تایید قرار گرفته است (۳). یافته‌های این مطالعه همچنین نشان داد که بین ادراک دانشجویان از تفاوت قدرت پدر ـ مادر و خود پنداره آنان رابطه منفی (معکوس) و معنی دار وجود دارد. به عبارت دیگر هر چه تفاوت قدرت بین پدر ـ مادر در خانواده کمتر باشد فرزندان از خود پنداره بالاتری برخوردار خواهند بود. تفاوت قدرت کمتر بین پدر و مادر و مشارکت دادن بیشتر مادر در تصمیم گیری های خانواده باعث ایجاد صمیمیت و ارتباط بهتر والدین با یکدیگر می شود که نتیجه آن ایجاد همبستگی و انسجام بیشتر در کل خانواده می باشد. البته در این زمینه باید به عوامل فرهنگی توجه ویژه داشت. در برخی جوامع و فرهنگ هایی که در آنها به طور سنتی پدر خانواده از قدرت بسیار بالایی برخوردار است کاهش تفاوت قدرت بین پدر و مادر می تواند نتایج عکس بدنبال داشته باشد (۱۹).

موضوعی که از آن در مطالعه Rivera و همکاران، به عنوان تهدید ساختار سلسله مراتبی قدرت نام برده شده، نشان داد که چگونه به دنبال فقر اقتصادی ناشی از مهاجرت و نیاز به اشتغال به کار زنان خانواده، ساختار قدرت در این خانواده ها دچار تغییر شده و تنش هایی را درون خانواده ها ایجاد می کند (۴). زمانی که قدرت بطور روشن و واضح بین اعضای خانواده تقسیم گردد، اعضاء

[DOR: 20.1001.1.15614107.1389.12.3.10.6]

فرصت مناسب جهت رشد فردی و افزایش اعتماد بـه نفـس در خـانواده خواهنـد داشت. یافته‌های این مطالعه همچنین ارتباط معنی‌داری را بین خود پنداره و درک از تفاوت قدرت در رابطه دانشجو ـ پدر نشان نداد و نکته دیگـر اینکـه در رابطـه بین دانشجو – پدر در بعد همبستگی خودپنداره دانشجو، قوی تـر از سـایر روابـط بوده است. این وضعیت احتمالاً به این دلیل است که در فرهنگ و جامعـه ایرانـی نیز نقش پدر به عنوان فردی قدرتمند در خانواده پسندیده و مطلـوب مـی‌باشـد و توسط اکثریت خانواده‌ها پذیرفته شده است. همچنین بر اساس انتظارات فرهنگی، پدران به عنوان رییس خانواده مسئولیت و نقـش بیـشتری در کـسب اسـتقلال و افزایش کفایت اجتماعی فرزندان دارند. ایـن مطلـب را دانـشجویان نیـز در حـین اجرای تحقیق بیان می‌کردند. آنان معتقد بودند که پدران بهترین رئیس و مـادران بهترین مدیر برای خانواده می‌باشند.

در این مطالعه در بعد درک از همبستگی، هر دو گروه دانشجویان دختـر و پسر خانواده آرمانی را منسجم‌تر و در بعد قدرت، دارای تفاوت قدرت کمتـری مـی دانستند. یافته‌ها نشان داد که در تمامی مقایسه‌ها و در هر دو گروه دختـر و پـسر بین دو وضعیت واقعی و آرمانی تفاوت معنی داری وجود دارد. نتایج برخی مطالعات حاکی از آن است که جوانان خواستار برقراری روابط صمیمانه‌تـری بـین اعـضای خانواده بوده و از عدم برخورداری از حمایـت و قـدرت خـانواده در شـرایط خـاص شاکی هستند و آن را دلیـل بـسیاری از مـشکلات خـود مـی‌داننـد (۲۱و۲۰). در مقایسه روابط مختلف دانشجو ـ پدر، دانشجو ـ مادر و پدر ـ مادر، نتایج مؤیـد آن است که بیشترین همبستگی و کمترین تفاوت قدرت در رابطه بین دانشجو ـ مادر و کمترین همبستگی و بیشترین تفاوت قدرت در رابطه بین دانـشجو ـ پـدر بـوده است. در حالیکه رابطه پدر ـ مادر تقریباً در حد رابطه دانشجو ـ مـادر بـوده اسـت. این مسأله احتمالاً ناشی از توجه خاص مادران و ارتباط صمیمانه‌تر آنها با فرزندان می‌باشد. به نظر می رسد که اشتغال تمام وقت پدران و خلاصه نمودن زنـدگی در کار، دید انتقادآمیز پدران نسبت به فرزندان و عدم درک و حمایت آنان در شـرایط حاد و بحرانی از دلایل اصلی کمبود رابطه بین دانشجویان و پدرانشان است. خـود دانشجویان در مراحل اجرایی مطالعه خواستار این بودند که پدران وقت بیشتری را جهت گفت و شنودهای دوستانه به آنها اختصاص دهند. نتایج تحقیقات مشابه نیز موید این نکته است که نوجوانان دختر و پسر در ارتباط با والدین، غرابت بیـشتری با پدر خود دارند و بیشترین میزان دلبستگی را نسبت به مادر خود احساس می‌کنند (۲۲). محققان کشیده شدن خانواده‌ها به سمت فمینیسم، خانواده‌های تک والـدی و مشغولیت بیشتر زنان در خارج از خانه را عامل ضعیف شدن ارتباطات در خانواده و بروز بحران های خانوادگی ذکر می نمایند که در این بین فرزندان دچار لطمـات جبران ناپذیری خواهند شد (۲۳). در ارتباط با میزان همبستگی متغیرهای جمعیت شناختی با میزان خودپنداره، در حالی که بین متغیرهای تحصیلات پدر، رتبه تولـد و محل اقامت رابطه کاملا معنی داری با نمره خودپنداره نمونه هـا مـشاهده شـد، متغیر جنسیت فاقد رابطه معنی داری با میزان نمره خودپنـداره دانـشجویان مـورد مطالعه بود. شاید بتوان علت این مساله را به موضوع کنترل جمعیت نسبت داد. در واقع جلوگیری از افزایش تعداد فرزندان سـبب شـده تـا عـلاوه بـر رشـد کـودک محوری در خانواده ، والدین الگوی ارتباطی تقریبا یکسانی با فرزندان پسر و دختر خود داشته باشند. این موضوع خصوصا با در نظر گرفتن ایـن مـساله کـه تحقیـق حاضر در خانواده هایی با جمعیت حداکثر پنج نفر اجرا شـده، قابـل تفـسیر اسـت. علاوه بر این عوامل فرهنگی به صورت تغییر دیدگاه والدین نـسبت بـه فرزنـدان دختر و پسر نیز می تواند تاثیرگزار باشد.

با آگاهی از محدودیت های این مطالعه نظیر غیر قابل کنترل بودن تـأثیر عوامل محیطی بر دانشجویان ساکن در خوابگـاه، تفـاوت هـای فـردی، تربیتـی، فرهنگی، اجتماعی، مذهبی و وضعیف جسمی ـ روانی افراد، همچنین تأثیر عوامل محیطی، ارتباط با مربیان و حتی ماهیت رشته تحـصیلی بـر نتیجـه تحقیـق، بـر اساس نتایج این مطالعه پیشنهاد می شود در نظـام سـلامت جامعـه برنامـه‌هـای آموزشی والدین جدی‌تر گرفته شود و موضوع حمایت هـای خـانواده از اعـضاء بـا تاکید بر همبستگی و نه وابستگی در برنامه‌های خـانواده درمـانی و مـشاوره‌هـای بالینی مورد توجه بیشتری قرار گیرد. همچنین پیشنهاد می‌شود این تحقیق در بعد وسیع تر بر روی سایر اقشار جامعه و دانشجویان سایر رشته‌های تحـصیلی انجـام گیرد و در مطالعات بعدی، تحقیقات در قالب مطالعات طولی اجرا شـود تـا از ایـن طریق توصیف دقیق‌تر و جامع‌تری از ارتباطات فراهم آید.

تقدیر و تشکر

بدین وسیله از همه کسانی که در انجام این مطالعه همکاری داشـتند بـه خصوص مدیریت محترم پژوهشی دانشگاه شیراز، مدیریت محترم دانـشگاه علـوم بهزیستی، ریاست محترم دانشکده پرستاری شیراز و نیز خود دانـشجویان عزیـزی که وقت خود را در اختیار محققین گذاشتند تقدیر و تشکر می گردد.

[DOR: 20.1001.1.15614107.1389.12.3.10.6]

Relationship between Structure of Power and Cohesion in Family and Self Concept of Students

M. Bahreini (PhD) [1], S. Behzadi (MSc) [2*], B. Jokar (PhD)[3] , F. Dehghan (MD)[4], Sh. Shahamat (MSc)[5]

1. Department of Mental Health Nursing, Bushehr University of Medical Sciences, Bushehr, Iran
2. Department of Nursing, Arsanjan Islamic Azad University, Arsanjan, Iran
3. Department of Psychology, Shiraz University, Shiraz, Iran
4. Oil Company Polyclinics, National Iran Oil Company, Shiraz, Iran.
5. Department of Nursing, Shiraz University of Medical Sciences, Shiraz, Iran

J Babol Univ Med Sci;12(3); Aug-Sep 2010

Received: Aug 19th 2009, Revised: Dec 9th 2009, Accepted: Mar 10th 2010.

ABSTRACT

BACKGROUND AND OBJECTIVE: Family structure plays an important role in self-concept development of family members. Despite this, our information about relationship between self concept and power as ability of influence on behaviors of family members and cohesion as emotional relationship of family members in Iranian society is insufficient. The purpose of this study was to detect the relationship between students self concept and their perception of cohesion and power structure in family.

METHODS: This cross sectional study performed at Shiraz nursing school. Samples consisted of 130 nursing students selected by purposeful sampling. The self-concept of students was measured using 80 items Coopersmith self-concept inventory, maximum and minimum possible score on the scale is +80 and -80. Various aspects of relationship including cohesion and power in typical and ideal situation have 16 scores. Data were collected daily over a 2 week period using Family System Test (FAST), to measure perceptions of family members about power and cohesion in typical and ideal family due to place schematic figure on the board.

FINDINGS: There was a positive and significant relationship between the students' self-concept and their perception of cohesion between student-father (r=0.67), student-mother (r=0.38), and father-mother (r =0.4) in real family (p=0.0001). However, there was a reverse and significant correlation between the students' self-concept and their perception of power between father and mother in the family (r=-0.26, p=0.003). There was a statistically significant difference between real (10.15 ± 84) and ideal family (10.46±42) regarding to the students' perception of family cohesion and power (p≤0.0001).

CONCLUSION: These findings revealed that students' self-concept rate, had a significant direct correlation with their perception of family cohesion and power. So this issue should be considering in family and parents education programs.

KEY WORDS: *Power, Family, Self concept, Perception.*

[*] **Corresponding Author;**
Address: Department of Nursing, Arsanjan Islamic Azad University, Arsanjan, Iran
Tel: +98 729 7623907-12
E-mail: sina2007fars@yahoo.com

[DOR: 20.1001.1.15614107.1389.12.3.10.6]

References

1. Alsaker FD, Olweus D. Global self-evaluations and perceived instability of self in early adolescence: a cohort longitudinal study. Scand J Psychol 1993;34(1):47- 63.
2. Myers DG. Psychology: Myers in modules, 6th ed, New York: Worth Publishers 2001; pp: 87-8.
3. Kahn JS, Meier ST. Children's definitions of family power and cohesion affect scores on the family system test. Am J Fam Ther 2001;29(2):141-54.
4. Rivera F I, Guarnaccia PJ, Mulvaney-Day N, Lin JY, Torres M, Alegria M. Family cohesion and its relationship to psychological distress among Latino groups. Hisp J Behav Sci 2008;30(3):357-78.
5. Hartos JL, Power TG. Association between mother and adolescent reports for assessing relations between parent-adolescent. Communication and adolescent adjustment. J Youth Adolesc 2000;29(4):441-50.
6. Grych JH, Wachsmuth-Schlaefer T, Klockow LL. Interparental aggression and young children's representations of family relationships. J Fam Psychol 2002;16(3):259-72.
7. Parten D, Shaw BA. Lack of parental support during childhood is associated with increased adult depression and chronic health problems. 2004: 1914. Available from: www.Apa.org/journals/pag/pressreleases/march 2004/page 1914. Html.
8. Behnke AO, MacDermid SM, Coltrane SL, Parke RD, Duffy S, Widaman KF. Family cohesion in the lives of Mexican American and European American parents. J Marriage Fam 2008; 70(4): 1045-1059.
9. Vandeleur CL, Jeanpretre N, Perrez M, Schoebi D. Cohesion, satisfaction with family bonds, and emotional well-being in families with adolescents. J Marriage Fam 2009; 71(5): 1205-1209.
10. Muuss RE, Porton HD. Increasing risk behavior among adolescents. In: Muuss RE, Porton HD, Editors. Adolescent behavior and society: a book of readings. 5th ed. New York: McGraw Hill 1998; pp: 422-31.
11. Para A, Oliva A. A longitudinal research on the development of emotional autonomy during adolescence. Span J Psychol 2009;12(1):66-75.
12. Frank SJ, Pirsch LA, Wright VC. Late adolescents' perceptions of their relationships with their parents: Relationships among deidealization, autonomy, relatedness and insecurity and implications for adolescent adjustment and ego identity status. J Youth Adolesc 1990;19(6):571-88.
13. Mayseless O, Wiseman H, Hai I. Adolescents relationships with father, mother, and same- gender friend. J Adolesc Res 1998;13(1):101-23.
14. Steinberg L. Recent research on the family at adolescence: the extend and nature of sex difference. J Youth Adolesc 1987;16:191-7.
15. Noller P, Callan VJ. Adolescents' perceptions and the nature or their communication with parents. J Youth Adolesc 1990;19(4):349-62.
16. Gehring TM, Marti D. Concept and psychometric properties of the FAST. In: Gehring TM, Debry M, Smith PK, Editors. The family system test: theory and application. London and Philadelphia: Rutledge 2001;pp: 3-27, Available from:www.fast-Test.com.
17. Jowkar B. The study of adolescents' perception of cohesion and power in family relationship: a cross sectional study. J Soc Sci Hum Shiraz Univ 1999;15(1):43-66. [in Persian]
18. Lucia VC, Breslau N. Family cohesion and children's behavior problems: A longitudinal investigation. Psychiat Res 2006;141:141-9.
19. Alegria M, Takeuchi D, Canino G, et al. Considering context, place and culture: the National Latino and Asian American Study. Int J Methods Psychiatr Res 2004;13(4):208-20.
20. Henderson CE, Dakof GA, Schwartz SJ, Liddle HA. Self-concept family functioning and severity of adolescent externalizing problems. J Child Fam Stud 2006;15(6):719-31.

[DOR: 20.1001.1.15614107.1389.12.3.10.6]

21. Lee MT, Wong BP, Chow BW, McBrid-Chang C. Predictors of suicide ideation and depression in Hong Kong adolescents: Perception of academic and family climates. Suicide Life Threat Behav 2006;36 (1):82-96.
22. Samani S. A comparison of attachment to mother, father and peers in guidance school students in Shiraz. J Soc Sci Hum Shiraz Univ 2007; 25(4(49):99-111. [in Persian]
23. Walton EC, Tukeuchi D. Gender matters: family structure, family processes and well-being among Asian Americans 2006. Available from: www.allacademic.com/meta/p104641_index.html.

[DOR: 20.1001.1.15614107.1389.12.3.10.6]